

**ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ БІЛІМ ЖӘНЕ ҒЫЛЫМ МИНИСТРЛІГІ
МИНИСТЕРСТВО ОБРАЗОВАНИЯ И НАУКИ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН**

**ӘЛ-ФАРАБИ АТЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ
КАЗАХСКИЙ НАЦИОНАЛЬНЫЙ УНИВЕРСИТЕТ
ИМЕНИ АЛЬ-ФАРАБИ**

**АУДАРМАТАНУ МЕН ӘДЕБИ
КОМПАРАТИВИСТИКАНЫҢ ӨЗЕКТІ МӘСЕЛЕЛЕРІ**
атты халықаралық ғылыми-теориялық конференция материалдары
14 наурыз, 2014 жыл

**Материалы международной научно-теоретической конференции
АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ ПЕРЕВОДОВЕДЕНИЯ И
ЛИТЕРАТУРНОЙ КОМПАРАТИВИСТИКИ**
14 марта, 2014 г.

Американдықтар оны «аш паек» деп атап, кедейліктің, жоқтықтың белгісі деп түсінеді. As drunk as a fiddler - көшедегі скрипач тәрізді (кедей). Бұл идеомалық теңеудің негізінде нақты тарихи оқиға жатыр. Скрипкашылар нан тауып жеу үшін уақыт; жер таңдамай барлық жерде көше-аралап музыка ойнайтын. Ол үшін олар көбіне жай гана алғыс немесе азын-аулақ тиын-тебен табатын. Бірақ ойын-сауық кезінде ішімдіктер ақшасыз берілетін болғандықтан, музыканттар тойғандарынша ішіп мас болатын. Сөйтіп олар ойын ақыларын қайтаратын. Осы тарихи оқиға жоғарыдағы идеомалардың қалыптасып, тілде қолданыс тапқанының бейнелік негізі ретінд қабылданады.

Көптеген идеомалар ауыз-екі сөйлеу және сленгтерден бастау алса, ал кейбіреулері белгілі бір тарихи кезеңдердің нәтижесінде пайда болған. Тұрақты сөз тіркестерді аудару кезінде контекст үлкен роль атқарады. Кей жағдайларда контекст арқылы аудару мүмкін емес болып жатады. Ондай жағдайда идеомалардың аудармасын немесе шығу тарихын білу керек. Фразеологизмдердің шығу тарихын зерттеу өте қызықты. Мысалға олардың шығу тарихын анықтау мақсатында келесі процесске көңіл бөлсек. Мәселен, келесі фразеологизм: «to be worth of one's salt» - «еңбек ақысын алуға тұрарлық», сөзбе-сөз «тұзға лайық». Дегенмен, тұз бүгінде ең арзан тағамдардың бірі болып саналса, бұрынғы кезде тұздың құны алтынға тең болған. [624б] Тағам қосындылары және олардың әр түрлі әдістері шықпастан бұрын, тағамның сақталу мерзімін ұзартатын әдістердің бірі тұз болған. Сондықтан да болар тұздың құндылығы жоғары бағаланған. Ал «тұзға лайықты» идеомасы адамның жақсы қасиеттерін көрсету кезінде қолданылған.

Әдебиеттер:

1. Чернышева И.И. Фразеология современного немецкого языка. Москва, 1970, 189с.
2. Кунин А.В. Английская фразеология. Москва: Высшая школа, 1970, 344с.
3. Кунин А.В. Фразеология современного английского языка. Москва, 1972, 277с.
4. Исина Г.И. Фразеологические сравнения современного английского языка. Автореф. дис. канд. филол. наук. Алматы, 2000, 23с.

**Ф.ғ.к., доцент Қ.А.Айсұлтанова, аға оқытушы Л.М.Алиярова,
аға оқытушы Л.М.Махажанова
Әл-Фараби атындағы ҚазҰУ-дың оқытушылары**

ЖАҒАНДАНУ ЖӘНЕ ТІЛ МӘДЕНИЕТИ

Мақалада жағандану және мәдени сәйкестілік мәселелері аясында ағылшын тілінен қазақ, орыс тілдеріне енген кірме сөздердің кейбір себептері қарастырылады. Мақалада жағандану кезеңіндегі орыс және қазақ тілдеріне ағылшын тілінен енген кірме сөздер мен мәдени ұқсастықтың сақталуының бірнеше себептері қарастырылады.

Негізгі сөздер: жағандану, тілдегі кірме сөздер, тілдік өзгерулер, американизмдер.

В статье рассматриваются некоторые причины заимствований из английского языка в русский и казахский языки в свете проблемы глобализации и сохранения культурной идентичности.

This article is considered some problems of loan- words from English into Russian and

Kazakh languages in the period of globalization and conservation of cultural identification.

Бүгінгі таңда көп тілді оқыту – жас ұрпақтың білім кеңістігіне еркін самғауына жол ашатын, әлемдік білім құпияларына үңіліп, өз қабілетін танытуына мүмкіндік беретін қажеттілік. Үш тілде оқыту – заман талабы десек, оның негізгі мақсаты: бірнеше тілді меңгерген, әлеуметтік және кәсіптік бағдарға қабілетті, мәдениетті тұлғаны дамыту және қалыптастыру. Елбасы Нұрсұлтан Назарбаев « Қазақстан бүкіл әлемде халқы үш тілді пайдаланатын мәдениетті ел ретінде танылуға тиіс. Бұлар: қазақ тілі-мемлекеттік тіл, орыс тілі- ұлтаралық қатынас тілі және ағылшын тілі-жаһандық экономикаға ойдағыдай кірігу тілі» деген болатын. Президент: «біз қазақ тіліне қандай қамқорлықпен қарасақ, орыс тіліне және кирилицаға да сондай қамқорлықпен қарауымыз керек». Орыс тілін білу-біздің ұлтымыздың тарихи артықшылығы екені баршаға белгілі. Дәл осы орыс тілі арқылы қазақстандықтықтар бірнеше ғасыр бойы қосымша білім алып, ел ішінде де, шет жерлерде де өз дүниетанымдары мен араласатын ортасын кеңейтіп келе жатқанын жоққа шығармауға тиіспіз» деп атап өтті. Мемлекет басшысы ағылшын тілінің әрбір қазақстандық үшін жаңа және шексіз мүмкіндіктерді ашатынына сенімді екендігін айта отырып, жас ұрпақ өкілдерін ағылшын тілін үйренуге шақырды.

Жаһандану – бұл қазіргі уақытта адамның барлық өміріндегі италияндық тамақтан бастап, тілдегі американизмге деген үйірлікті байқатанын таңқаларлық құбылыс. Жаһандану атауы қазіргі уақытта өте кең таралғанымен, әлі де өзінің нақты түсіндірмесін алған жоқ. Мүмкін, қандай да бір кірме сөз сияқты, «жаһандану» сөзінің мағынасын түсіндірулі мен анықталуын талап етер, өйткені ағылшын тілінде «global»- «әлемдік, дүниежүзілік, ортақ» - мағыналары түсіндіруге кең еркіндік қалдырады. «Жаһандану» сөзіне тоқталар болсақ (лат. т. globus- шар, фр.global- жалпыға бірдей ортақ) деген мағынаны береді. Бұл ішкі себептердің (экономикалық, әлеуметтік және мәдени) осы үрдіске қатысушы мемлекеттердің өндірісінің ролі өсуі, ұлттық кедергісіз бірыңғай дүниежүзілік нарық қалыптастыру және барлық елдердің «тқарылатын іс-әрекеттеріне заңды жағдайлар жасау. Басқа сөзбен айтқанда, «жаһандану»- бүкіләлемдік күдіретке, әлемдік үстемдікке ұмтылу, бірыңғай үлгі немесе қалыпқа әкелу, бұл дегеніміз – жақын арада қоғамдастықтың басқа түрінің –мега қоғам, мега мәдениет жағдайында өмір сүріп жатқан, мега тілді меңгерген жаңа адамның туылу мүмкіндіктерін қабылдау. (Кравченко, 2001)

Осы құбылыстың керектігін және әділдігін ескере отырып, оның түрлерінің пайда болуын, адамның барлық өміріндегі, әсіресе тілдегі болымды және болымсыз жақтарын анықтау қажет. Бірінші және ең маңызды сұрақ, тіл біліміндегі жаһандану деп нені түсіну керек, «жаһандану» тілі дегеніміз не? Ең оңай жауап – кірме сөздерді, бірінші кезекте, американизмдерді басқа тілдерге ендіру. Американизмдерді барлық жерде қолдану мәселесі кейбір елдерде саяси мәртебе алды, бұл жөнінде Франциядағы «Тубон заңында» (Жак Тубон – Францияның бұрынғы министрі), шетел сөздерін қолданғаны үшін айыппұл төлейтіндігі айтылады. Париждегі Дисней»компаниясының дүкенінде сатылып жатқан Микки Маус ойыншықтарының кейбір түрлерінде француз тілінде ақпараттың болмағандығынан Тубон заңының алғашқы құрбанына

**ЖАҢА БІЛІМ БЕРУ КЕҢІСТІГІНДЕГІ КӘСІБИ ҚҰЗЫРЕТТІЛІКТІ
ҚАЛЫПТАСТЫРУ**

Қ.Т. Әбдікова. «Аударма практикасы» модулі бойынша студенттердің білімін бағалаудың түрлері мен критерийлері	114
А.С. Айтмұханбетова. Ағылшын тіліндегі тағам атауларына қатысты идеомалардың шығу тарихы	119
Қ.А. Айсұлтанова, Л.М.Алиярова. Жаһандану және тіл мәдениеті	122
Калиева А.Ж. Формирование речевого партнерства	128
С.Ж. Жуанышпаева., Г.Қ.Баймуханова. Ұлт үшін басты құндылық – тәуелсіздік	130
Ғ.Қ. Қожағұлова. Студенттердің ақпараттық мәдениетін қалыптастыру	133
Р.М. Бекішева, Ж.У. Мукашева., Б.Н. туреханова Besonderheiten der textarbeit im DaF-Unterricht	136
Ж. Қадыров, Б Аубакирова. Қазақ этнопедагогикасындағы адамгершілік-эстетикалық тәрбиесі	141
Э.К.Бектурова. Особенности последовательного перевода	150
Бекішева Р.М., Мукашева Ж.У., Туреханова Б.Н. Екінші шет тілінің (неміс тілінің) грамматикалық минимумын оқыту процессіне енгізу туралы	152
А.Р. Халенова, Г.С Шарипова. Жоғарғы оқу орындарындағы студенттердің өзіндік жұмыстарының тиімділігі	156
Калиева А.Ж., Обучение студентов основам перевода	166

ЖАС ҒАЛЫМДАР

И.Қ. Әзімбаева. Әлемді шарлаған эпопея	163
Михеева Е.Д. Аналог формы в переводе стихотворения «ни коня, ни монет, ни семьи, ни детей» А.Кодара на английский язык	167
А.Е. Алпысбаева. Абайдың «Жүрегім менің – қырық жамау» өлеңіндегі көркемдік-бейнелеу құралдары және оларды аударудың функционалды-когнитивті ерекшеліктері	173
Л. Шаяхмет Қ.Аманжоловтың А.С. Пушкиннен аударған «Қысқы кеш» өлеңінің поэтикасы	179
Е.В. Крылова. Бытие тайги в географической прозе В.К. Арсеньева	184
Мусина Г. Тіршілік – жоғалатын сипаты	190
Ж. Нуралина. Абайдың «Қара сөздеріндегі» этномәдени лексиканың орыс, ағылшын тілдеріндегі аудармасы	193
Қ. Сандыбаева. М.Әуезовтің «Абай жолы» романындағы шешендік сөз үлгілерінің орыс, ағылшын тілдеріне аударылуы	197
А. Нұрпейісова. Табиғат лирикасының аударылу ерекшелігі	199
Н. Бекерешвили. Символично-изобразительный контекст в анималистической повести Джека Лондона «Зов предков» и проблемы его передачи в переводе на русский язык	200
Б.Е.Боранкулова. Ағылшын тілі медициналық терминологиясындағы эпонимдер ролі	207

Т. Затонская. Прагматическая адаптация термина казахском, русском и английском языках
Э. Ахметжанова. Литературное течение и систем произведениях Антуана де Сент-Экзюпери «Мале Ричарда Баха «Чайка по имени Джонатан Ливинг»
Д. Увалиева. Қазақ-ағылшын әдеби байланыстар шығармаларының аударылуы
О.С. Вьюкова. Способы воссоздания функций к Чарльза Диккенса «Наш общий друг»
А.С. Тухтарова. Peculiarities of translating culture (on the basis of the novel “Twilight” by Stephenie M
Имамова Д., Способы репрезентации эмоций в Моэма «луна и грош»
Ә. Асқар, А. Нұрболқызы, Н. Абдрасил. Көрке тәсілдері
Кульмагамбетов М.Ж. Понятийно-классифика современного тестирования
Имамова Д. Экспрессия как одна из функций х (на материале романа С. Моэма «Луна и грош»)
Бакирова З. Особенности трансляции метафорі русский язык
Мукаева А.У., Камзина А.А. Особенности пер французского на казахский язык
Крылова Л.А. Знаки усадебного мира в лирик